

En lille landsby og en sjov lille fætter

Af Kurt Hermann

Jeg var vild med Stensballe, da jeg var dreng. Det gamle Stensballe vel at mærke, langt ude på bøhlandet. Stensballe var stadig en landsby i god gammeldags betydning. En landsby, som endnu ikke var vokset sammen med Horsens og befolket med tilflyttede byboere, men udelukkende med originale landsbyfolk.

Ment i den positive betydning naturligvis.

Byen havde endog eget kæmnerkontor. Så vidt jeg husker i det flotte bindingsværkshus i det skarpe sving på Bygaden.

Det var dejligt, når der var mulighed for, at komme til Stensballe, men skønt at komme hjem til Horsens og til Mimersgade.

Så kunne man få halmen rystet ud af skoene – men ikke træskoene - for jeg havde ikke nogen.

Set i bakspejlet var der noget Morten Korch'sk over den lille landsby.

Branddamme som ikke var heget ind, små butikker, æbleplantager, store gårde selv indenfor bygrænsen, en lille landsbyskole, bølgende kornmarker, farvestrålende tulipanmarker og 'Oddergrisen' som krydsede Husoddevej ved trinbrættet nede ved Husodde.

Trafikken var endnu ikke ført udenom byen, og man skulle stadig køre ad Sundbroen, Sundbakken og Bygaden i Stensballe, for at komme til Husoddevej. Trafikken mellem Horsens og Odder skulle altså også gennem Stensballe.

Men der var nu heller ikke mange biler på vejene.

Luften må have været renere.

I dag har jeg set, at disse gammelkendte områder kaldes Gl.Stensballe. Selvfølgelig.

Fætters by

I Stensballe boede min fætter Tommy, min moster Inge og

onkel Aksel, som var Tommy's stedfar - eller papfar - som det hedder i dag. Senere kom min kusine Lone og min fætter Lars til, men de var meget yngre end Tommy og jeg, så de var lidt uinteressante.

Tommy var to år yngre end mig, men det tænkte vi ikke over.

Jeg syntes bare, det var skønt at være både stærkere og hurtigere end fætter. Ikke at dét ændrede sig med årene, men vi havde aldrig nogen indbyrdes konkurrence.

Derimod benyttede Tommy sig tit af, at hans fætter fra Horsens var bryder, og derfor kunne han tillade sig at være fræk og provokerende. Når så et problem opstod, blev han nødt til at kalde på mig. Så undgik han, at få ørerne i maskinen. Lidt irriterende for mig, for jeg var bestemt ingen slagsbror af natur.

Derimod blev jeg den beskyttende fætter og bodyguard.

Men rigtigt voksne blev vi aldrig, hverken Tommy eller jeg, undtaget hvis det var strengt nødvendigt.

Vi holdt sammen gennem alle årene, også som voksne, lige til Tommy pludselig døde, kort før han ville være fyldt fyrre år i 1992.

Nu er hukommelse en selektiv størrelse, og det er slet ikke sikkert, at jeg husker tingene nøjagtigt, som de virkelig var i Stensballe. Så det er efter fattig evne, og som min hukommelse har dikteret det. Man skal huske på, at det faktisk er små halvtreds år siden dengang.

Husnumrene i afsnittene 'Tulipanmarker' og 'Blomstrene butiksliv' er således ikke noget fra hukommelsen, men fremkommet ved studier af horsensbilleder.dk

Tulipan marker

Bedst husker jeg markerne, på bestemte tider af året før man ramte Stensballe.

De bugnende marker fra Bygaden, og helt ned til den senere Stensballe Strandvej. Marker med tulipaner så langt øjet rakte, inddelt i forskellige farver. Smukt var det, og vel også en god indtægtskilde for de skolebørn, som arbejdede med tulipanløgene, og vel også for Østergaards Frøavl.

Rigtigt sæsonarbejde i firmaet, som stadig havde de store, flotte bygninger på Bygaden nummer 64 i brug.

Blomstrene butiksliv

Stensballes eneste købmandsbutik lå i nummer 66.

Her hed købmandens søn Jens, som alle kaldte 'Jens Købmand' - en rigtig flink fyr, som jeg mange år senere mødte i Horsens Trælasthandel i Torsted.

Lidt tilbagetrukket fra Bygaden kom så byens kro, 'Krokodillen.'

Helt inde i det skarpe sving var hovedindgangen til Stensballegård, et sted hvor vi aldrig vovede os ind.

Det gamle, flotte bindingsværkshus på den anden side af vejen, Bygaden 87, rummede det lokale kæmnerkontor.

Derefter var der kun marker, enkelte huse og et par store firlængede gårde på den ene side, og Stensballegårds område med de private tennisbaner, og andet udforsket på den anden side.

Ind mod selve byen var der mere liv.

På den vestlige side, lå den vigtigste forretning, Bruno og sønnen Peter 'Linjevogters' cykelværksted på hjørnet af Bygaden og Husoddevej i nummer 52.

Derudover erindrer jeg kun en lille tricotagebutik, men der kom jeg aldrig. Den mener jeg lå på det andet hjørne af Husoddevej på adressen Bygaden 50.

Den nordlige side var mere aktivt repræsenteret i handelslivet.

Efter kæmnerkontoret lå en mærkelig forretning, hvor jeg bedst husker noget med salg af gasflasker, og de attraktive små hjul, der ville have været fantastiske på en gokart eller sæbekassebil. Det har nok været en smedeforretning.

Så fulgte, lidt tilbagetrukket, Stensballes forsamlingshus, og foran på selve Bygaden, lå telefoncentralen i nummer 81, bageren i nummer 75, Brugsen i nummer 69, en lille slagterbutik i nummer 67 og en grøntbutik.

Det var ikke alle disse steder, vi bærede med vore besøg. Det var faktisk kun forsamlingshuset, telefoncentralen, bageren og Brugsen som blev udsat for vore besøg.

Forsamlingshuset, som lå bag Bygaden, var mest spændende ved juletid.

Som altid havde juletræsarrangementerne en speciel julestemning. Vi fik poser med slik, som hurtigt blev spist, og da vi skulle danse, rendte vi drenge bare rundt i vores svedige hvide skjorter, og lavede en infernalsk larm for at gøre indtryk på pigerne.

Alt var altså helt normalt derude på landet.

Telefoncentralen besøgte jeg kun, når jeg skulle ringe 'long distance' hjem til Mimergade. Det var en helt speciel oplevelse.

Telefoncentralen blev bestyret med hård og myndig hånd af en velpolstret dame i en stramtsiddende brun kittel. Hun indgød ikke til tant og fjas, så det blev cool business. Centralen havde et omstillingsbord med drejeskive og masser af ledninger, men der var kunderne forment adgang. Vi måtte pænt stå ude i forgangen, hvor kundetelefonen stod.

Derimod var der altid selvskabt højt humør hos bageren i nummer 75.

Fætter Tommy og jeg kunne simpelthen ikke styre

lattermusklerne, og det kunne vi såmænd heller ikke som voksne.

Tommy var som nævnt to år yngre end jeg, så jeg kunne snyde ham. Hver gang.

Bageren havde forlængst forbudt os at komme i butikken på samme tid. Så jeg overtalte altid Tommy til at gå ind i butikken, mens jeg så ville vente på hjørnet af Bygaden og Fortevej.

Jeg sagde endda 'Amager.' Han hoppede på den hver gang.

Når han var vel inde i bagerbutikken, løb jeg hen til butiksvinduet, og lavede nogle uimodståeligt sjove, grimme ansigter. Det fik Tommy til at eksplodere af grin, og være aldeles ude af stand til, at kunne sige noget som helst sammenhængende og fornuftigt.

Så blev han smidt ud af butikken. Hver gang.

Problemet var bare, at det kunne være brød til mosters søndagskaffe, vi var sendt derned for at hente til de voksne.

Det lykkedes heldigvis, efter tårevædede bønner, bedende øjne og angrende løfter at få det friskbagte wienerbrød med hjem til de voksne.

Lige indtil næste gang.

Vores lattermilde adfærd fulgte os i tykt og tyndt gennem alle årene.

At Tommy og jeg skulle spise ved samme bord, var en umulig opgave. Til gengæld fik jeg altid en tudse i halsen, når jeg så sad inde i stuen mutters alene. Så er det helt naturligt, at man rømmer sig, men det udløste øjeblikkeligt et latterbrøl ude fra Tommy.

Så byttede vi plads, men resultatet var det samme, men nu med omvendt fortegn.

Selv som voksne - af alder - oplevede vi, at når vi ikke må grine, så griner man.

Vi var begge to blevet optaget i den samme loge, og det var ikke nogen god ide. Når det var allermest højtideligt og alvorligt, kom de velkendte lyde igen.

Det var enormt svært at lade være, og logebrødrene tog det på forskellig vis. Nogle sendte os strenge og alvorlige blikke, andre hoppede hurtigt med på grinevognen.

Men vi lærte at slippe varmen ud ved flippen.

Vejen til Husodde

Husoddevej var noget anderledes, end den er i dag.

Gårde, gamle huse og de markante æbleplantager var stadig enerådende. Dengang i starten af tresserne var der kun én måde at komme til Husodde eller hjem igen: Gennem Stensballe.

Faktisk har jeg hele Husoddevej på video fra 1962. Min far havde været så fremsynet, at han havde smalfilmet Husoddevej fra Bygaden og ned til Husodde Camping ud

gennem forruden. mens mor kørte Saab'en.
Selv jernbane overskæringen til Oddergrisen er med.
Turen gik derfor altid til eller fra Bygaden. Ville man snyde, var der kun cyklen som mulighed ved at køre langs skellet mellem skoven og markerne. Så det gjorde vi ofte. Nogle gange var vi endda så overmodige, at vi forcerede jernbanebroen over Stensballe Sund. Så kunne vi kigge ned gennem jernbanesvellerne og gyse. Hvad nu, hvis Oddergrisen kom? Men det vidste vi, den ikke gjorde på de tidspunkter. Så kompliceret var køreplanen altså heller ikke.

Fætters bolig

På adressen Spægbogade 3 boede min familie.
I starten boede de i et hyggeligt bindingsværkshus med tilhørende udhus. Senere blev det stråtækte erstattet af eternitplader, og der blev bygget til i stor stil med gasbeton, en kælder som aldrig blev gjort færdig, og en murstensgarage som heller aldrig blev gjort færdig. Ikke engang fuget. Kort sagt, et originalt stuehus og udhus, som aldrig blev udnyttet. Til gengæld var der masser af plads til, at opbevare skrammel og den plads blev brugt.

Tommy fik dog et interimistisk kammer uden varme på førstesalen, men det blev heller aldrig gjort helt færdigt. Kun det eksisterende soveværelse på første sal var i brug. Den nye tilbygning kom ikke til at passe sammen med det originale hus. I døråbningen mellem det eksisterende hus og nybygningen, måtte 'bygherren' opfinde en alternativ overgang.

Som dreng var jeg fuldstændig ligeglad, men senere måtte jeg erkende, at originalhuset og udhuset, burde have været det helt optimale at udnytte.

Der stod endda en gammeldags, pyntelig vandpumpe ved bagdøren, men den er såmænd nok røget ud i udhuset eller ned i den nye, dybe kælder.

Haven var kæmpestor, og havde masser af muligheder, men den blev heller aldrig gjort færdig.

Det bedste ved haven var det gamle knudrede æbletræ, som kunne bære nogle meget store madæbler. Det var en meget syrlig sort, men jeg var vild med dem.

Området omkring den nye garage blev efterhånden 'historisk.'

Intet gik til spilde, heller ikke de gamle, udtjente bilvrag. Deres første bil var en lyseblå Skoda fra 1961, og den blev aldrig kørt på lossepladsen eller til skrothandleren. Den fik sit sidste hvilested blandt ukrudtet, og den er helt sikkert sunket lige så stille i jorden.

Der har været flere udtjente lig på denne bilkirkegård, men bilerne er nok forsvundet og lige så stille gledet ned i

glemslen.

Det hule træ

Spægbogade var også kendt for det hule træ nede i svinget. Der var noget dragende over det gamle, hule træ som bare nægtede at dø. Vi brugte det til at aflevere eller modtage hemmelige breve i. For eksempel med skolelærerens Lene, som en overgang var inde i varmen.

Hun var attraktiv og samtidig afskrækkende, uden at jeg vidste hvorfor. Tommy vidste i hvert fald slet ikke noget om det andet køn. Han var jo kun en bette knæjt.

Lene var så tilpas attraktiv, at hun skulle spille den kvindelige hovedrolle, i den storfilm som Tommy og jeg ville producere. Vi fik hende aldrig spurgt, om hun var interesseret i en glørværdig karriere på det hvide lærred.

Det vigtigste i drejebogen var, at vi skulle komme ridende på nogle heste, der skulle være en solnedgang, vore piger skulle være der, og vi blev eftertrykkeligt skudt og sårede, men vi skulle så have plejet vores sår af de kvindelige hovedrolleindehavere.

Samtidig brugte vi meget tid på, at regne ud hvor meget ørkensand, der skulle til, for at det ville ligne et rigtigt cowboyland på markerne ved den anden side af det hule træ i Spægbogade. At vi aldrig havde siddet på en hesteryg, var sekundært.

Det var bare vigtigt, at vi skulle såres, uden smerter, og at pigerne skulle duppe os på panden, pleje vores sår og ellers bare se smaskforelskede ud.

Det var handlingen i store træk. Meget store træk. Jeg kan under alle omstændigheder ikke huske nogen anden handling, men vi havde altså udarbejdet en fyldig drejebog på mere end to sider med stor skrift og dobbelt linjeafstand.

Et livsfarligt stunt

I øvrigt lavede Tommy og jeg et stunt samme sted, som stadig kan give mig sved på panden, bare ved at tænke på det.

På et tidspunkt var der stablet en masse firkantede halm-baller på marken ved Spægbogade. Den var høj, massiv og lå meget diskret tilbagetrukket, så den tiltrak os drenge.

Her lavede vi et dybt, udhulet gemmested, hvor ingen kunne se os.

Hold da op, hvor har det været farligt, hvis ...

Farlige branddamme

Branddammene var et kapitel for sig.

Den mindste branddam lå oppe ved gården hvor Kaj boede.

Den brugte vi om vinteren til ishockey. Ganske fornøjeligt. Den anden branddam - den store - lå på Fortevej. Det gør den stadig, men meget fornuftigt er den i dag indhegnet, helt tidstypisk.

Det var den altså ikke dengang i tresserne.

En dag havde Tommy og jeg tænkt os, at tjekke om der skulle være nogle farlige dybhavsfisk i dammen, men fik nej fra såvel min moster som mine forældre. Der stod vi så med alle vores planer, to 'fiskestænger' med bomuldssnor og møtrikker, som skulle agere kroge.

Vi skumlede mod de voksne, men besluttede at gennemføre projektet. Så diskret og tyst forsvandt vi fra Spægbogade, og satte kursen mod branddammen.

Vi fangede ingen dybhavs uhyrer, men Tommy var så fiks, at han faldt i branddammen, og hans yndlingsfætter måtte redde ham op.

Nu er det jo sådan, at når man har været en tur i vandet, så bliver våd. Og dyngvåd det var Tommy. Gode råd var dyre, så først gik vi meget, meget langsomt i det lønlige håb, at Tommy kunne nå at blive tør på den firehundred meter alt for korte tur tilbage til Spægbogade. Og den uundgåelige ballade.

- Det er en skam du ikke er en fisk, for så kunne de ikke se, du har været i vandet, lød min logiske opbakning til Tommy. Det lykkedes ikke at få ham tør, men det lykkedes vore forældre, at opdage hvad der var sket. Afregningen fra min far var hurtig og konsekvent, men Tommy fik ingen afregning. Så han syntes det var passende, at stå ved siden af og grine højlydt af mig.

Det syntes, min far ikke var i orden, og så skældte han moster Inge og onkel Aksel huden fuld, og han brugte en masse tillægsord.

Til gengæld afregnede jeg selv med Tommy lidt senere, da de voksne var udenfor syns- og hørevidde. Mig griner man ikke ustraffet af.

Beatles kom til Stensballe

Tommy var så absolut med på noderne.

Der skal ikke herske tvivl om, at jeg indoktrinerede min søster, men så sandelig også min fætter Tommy. The Beatles var, og er, mit store nummer. En fornøjelse at se, det også kom til at gælde for fætter Tommy og min søster Majbritt.

På et tidspunkt i 1962 eller 1963 var det yderst moderne, at gå med Beatles-jakker. Jakker som var lavet af noget tyndt skumgummiagtigt materiale med noget tyndt, tyndt stof udenom. En rigtig Beatles-jakke, uden krave naturligvis. Tommy fik en sort jakke med grå borter, og jeg fik den rigtige, som jeg syntes det var, en grå jakke med sorte borter.

Så vi kunne rigtigt føre os frem.

Drengenhæren

Nogle år senere var det helt andre planer, som optog os.

I hvert fald mig. Det danske forsvar havde brug for en kvalificeret håndsregning, så derfor oprettede jeg en drengenhær i 1963.

Sammen med Carsten Johs fik vi hurtigt tingene på plads i Horsens, men det var klart, at vi skulle have en afdeling ude på landet. Derfor fik fætter Tommy til opgave, at stå for hvervningen af et egnet og dygtigt mandskab.

Carsten og jeg skulle naturligvis være kaptajn og major, men lederen fra den lille afdeling i Stensballe skulle selvfølgelig kun være korporal.

Større rang kunne der ikke være tale om. De var jo bare fra Stensballe.

Seriøse som vi var, skulle der naturligvis også en stor efterårsmanøvre til.

I god tid havde vi sendt befalingerne for manøvren ud til Stensballe-delingen som, efter sigende, talte tolv våbenføre mænd.

Aftalen mellem Horsens og Stensballe var, at Stensballe-folkene skulle forskanse sig i slugten ved Sundbakken. Vi skulle så komme og nedslagte dem, landsbyfolk som de var. Til aftalt tid var Horsens-folkene klar til en overlegen sejr over Stensballe-folkene.

Vi cyklede derud, beredte på alle overraskelser, men den største overraskelse var, at vi overhovedet ikke kunne finde fjenden. Var de måske eksperter i camouflager?

Til sidst måtte vi give op, og det blev besluttet, at sende en delegation til Stensballe. Måske havde de forskanset sig et andet sted, bondesnu som de måtte være.

Det blev mærkeligt nok mig, der skulle være delegationen.

På min svenske Crescent- cykel gik det så til Spægbogade, og heldigvis var min moster Inge hjemme.

- Jamen godaw Kurt, hvad vil du dog her på denne tid af dagen. Tommy er da stadig i skole, sagde hun forbavset.

Det viste sig, at det som var en fridag i Horsens-skolerne, ikke var det i Stensballe-skolen. De havde nok også brug for mere skolegang end vi andre.

Det var en svær en at forklare de opildnede, kampberedte og blodtørstige Horsens-folk, men det hjalp selvfølgelig, at vide vi havde fri, og at Stensballe ikke havde det.

Så fouragerede jeg det gamle æbletræ i Spægbogade - eller plyndrede det - som de uvidende individer i Stensballe nok ville have kaldt det.

Mærkeligt nok, blev der ikke lavet nye planer om øvelser. Den danske armé måtte klare sig uden os fremover.

Stensballe

Der skal ikke herske tvivl om, at tiden i starten af tresserne var en brydningstid - også for Stensballe som landsby. I dag er der nok ikke mange, som kan forestille sig den lille by på den tid.

Synd for dem.

Stensballe var nemlig en ganske hyggelig landsby - uden vokseværk og byboere - dengang i tresserne.

2011